

AHLAKİ KİMLİK ÖLÇEĞİ TÜRKÇE FORMUNUN GEÇERLİK VE GÜVENİRLİK ÇALIŞMASI

Ferat YILMAZ¹

Fatih YILMAZ²

ÖZ

Ahlaki kimlik, ahlaki davranışları teşvik etmesinden ve ahlaki olmayan davranışlara engel olmasından dolayı yabancı alan yazında birçok alanın araştırma konusu haline gelmiştir. Ancak, Türkçe alan yazında bu konuda yapılmış çok az araştırma bulunmaktadır. Bu yüzden, bu çalışmada, Ahlaki Kimlik Ölçeği'nin (Aquino ve Reed, 2002) Türkçeye uyarlanması hedeflenmiştir. Bu çalışma, bir ölçek uyarlama çalışmasıdır. Bu çalışmada, Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesinde öğrenim gören farklı katılımcı gruplarıyla çalışılmıştır. Bu çalışmada Türkçeye uyarlanmaya çalışılan Ahlaki Kimlik Ölçeği ve Etik Davranışı Değerlendirme Ölçeği kullanılmıştır. Çalışma kapsamında yürütülen Açıklayıcı ve Doğrulamalı Faktör Analizi sonuçlarına göre Ahlaki Kimlik Ölçeği orijinal formdaki yapısını korumuştur. Bu çalışmadan elde edilen bulgulardan yola çıkarak, ahlaki kimlikle ilgili gelecekte yapılacak çalışmalar için Ahlaki Kimlik Ölçeği'nin Türkçe formunun, geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olarak kullanılabileceği söylenebilir. Bu doğrultuda, ahlaki kimliğin hangi değişkenler açısından farklılık gösterdiği araştırılabilir. Ayrıca ahlaki kimlik ile çeşitli sosyo-ahlaki sorunlar ya da olumlu sosyal davranışlar arasındaki ilişki incelenebilir.

Anahtar Kelimeler: Ahlak, Kimlik, Ahlaki Kimlik, Ölçek Uyarlama.

THE VALIDITY AND RELIABILITY STUDY OF MORAL IDENTITY SCALE'S TURKISH VERSION

ABSTRACT

Moral identity has been a research topic of many research areas in foreign literature due to the fact that it encourages moral behaviors and prevents immoral behaviors. However, there are few studies about moral identity in Turkish. For this reason, in this study, it was aimed to adapt Moral Identity Scale (Aquino ve Reed, 2002) to Turkish. This is an instrument adaptation study. The participants of this study were the students of Dicle

¹Arş. Gör., Dicle Üniversitesi, Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi, İlköğretim Bölümü, yilmazferat@hotmail.com.

²Yrd. Doç. Dr., Dicle Üniversitesi, Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi, İlköğretim Bölümü, fatih.yilmaz@dicle.edu.tr.

University, Ziya Gökalp Faculty of Education. In this study Moral Identity Scale and The Ethics Behavior Rating Scale were used to collect data. According to results of Explanatory and Confirmatory Factor Analysis conducted within the scope of this study, Turkish version of Moral Identity Scale preserves its original structure. Based on the results of this study, it can be said that Turkish version of Moral Identity Scale can be used as a valid and reliable instrument for future studies about moral identity. In this context, a research concerning the variables that effect the moral identity can be conducted. Additionally, the relationship between moral identity and various socio-moral problems or prosocial behaviors can be examined.

Keywords: *Morality, Identity, Moral identity, Instrument Adaptation.*

I. Giriş

İnsanların temel ihtiyaçlarından biri, ait olma ihtiyacıdır. Ait olma ihtiyacını giderebilen insanlar, bu ihtiyaçlarını giderdikleri gruplarla kendilerini, ortak paydada tanımlayan çeşitli kimlik özellikleri edinirler. Bu kimlik özellikleri çoğunlukla etnik, dini, cinsel ya da politik aidiyetlerle şekillenir. Ancak sahip olunan kimlik özellikleri, sadece aidiyetlerle belirginleşen kimlik özellikleri ile sınırlı değildir. Bu kimlik özellikleri dışında, tüm aidiyetlerden bağımsız bir biçimde gelişebilen bir de ahlaki kimlik bulunmaktadır.

Ahlaki kimlik, herhangi bir aidiyete zorunlu bir bağlılık gerektirmemektedir. Bu yüzden de kavramsal açıdan, ait olunan etnik, dini, cinsel ya da politik özelliklerle değil; bireye ait olan ahlaki özelliklerle açıklanmaya çalışılmaktadır. Bu doğrultuda ahlaki kimlik, Hardy'e (2006) göre bir bireyin kimliği açısından, ahlaki değerlerin, ahlaki amaçların ve ahlaki erdemlerin ne denli önemli olduğuyla ilgilidir. Aquino ve Reed'e (2002: 1424) göre ahlaki kimlik, bir dizi ahlaki özellikler çerçevesinde oluşturulmuş benlik algısıdır. Aquino, Freeman, Redd, Lim ve Felps'e (2009: 125) göre ise ahlaki kimlik, bireylerin kendi ahlaki karakterlerine ilişkin sahip oldukları bilişsel şemalardır. Ahlaki kimliğin önemi de, bu bilişsel şemalardan en belirgin olanların duygu, düşünce ve davranışları etkileme konusunda ciddi bir potansiyele sahip olmasından kaynaklanmaktadır (Aquino, Reed, Thau ve Freeman, 2007: 387). Bu tanım ve açıklamalardan yola çıkılarak, ahlaki kimliğe sahip bir bireyin, kendi kimliğini tanımlarken ve gündelik hayattaki davranışlarını açıklarken, öncelikle, kendi zihninde oluşturduğu ahlaki şemalara başvuracağı söylenebilir. Bu yüzden, ahlaki kimliğe sahip bir bireyin kendini tanımlarken sevgi, saygı, hoşgörü, barış, merhamet ve yardımseverlik gibi kavramları kullanacağı, sosyal yaşam içindeki davranışlarının gerekçelerini açıklarken de yine bu kavramlardan faydalanacağı belirtilebilir.

Ahlaki kimliğin içselleştirme ve sembolleştirme olmak üzere iki temel boyutu bulunmaktadır. İçselleştirme yoluyla, zihinde

oluşturulan ahlaki şemalar, ahlaki birer kimlik özelliği olarak, güçlü bir biçimde benimsenmektedir. Sembolleştirme ile de bu ahlaki kimlik özellikleri, toplum içerisinde sergilenerek, başkalarına kişisel eylemler olarak yansıtılmaktadır (Shao, Aquino ve Freeman, 2008: 516-517). Bu iki boyuttan hareketle, bireyin ahlaki kimliği açısından, kendisini nasıl algıladığının ahlaki kimliğin içselleştirme boyutuyla; başkaları tarafından nasıl algılandığının ise ahlaki kimliğin sembolleştirme boyutu ile ilgili olduğu çıkarımında bulunulabilir.

Ahlaki kimliğin içselleştirme ve sembolleştirme boyutları, ahlaki davranışları çeşitli biçimlerde etkileyebilmektedir. Bu bağlamda, ahlaki kimliğin içselleştirilmesi, ahlaki davranış için çok güçlü ve çok tutarlı bir motivasyon kaynağı olabilmektedir. Ahlaki kimliğin içselleştirilmesi, ahlaki davranış için motivasyon sağlarken, ahlaki kimliğin sembolleştirilme düzeyinden bağımsız bir şekilde de etkinlik gösterebilmektedir. Başka bir ifade ile ahlaki kimliği içselleştiren bireyler, hiç kimsenin göremeyeceği durumlarda bile, içselleştirdikleri ahlaki amaç, ideal ve değerlere göre hareket etmektedir. Ahlaki kimliğin sembolleştirilmesi de ahlaki davranışlar için önemli bir motivasyon kaynağı olabilmektedir. Ancak, ahlaki kimliğin sembolleştirilip sembolleştirilmemesi, ahlaki kimliğin içselleştirilme düzeyinden etkilenebilmektedir. Ahlaki kimliklerini belirli düzeyde içselleştirmemiş bireyler, ahlaki kimliklerini kamusal olarak sergilemeyecekleri durumlarda, ahlaki davranışları sergilemeyebilirler. Bazı bireyler de ahlaki kimliği içselleştirmedikleri halde, sosyal kabul gibi nedenlerle ahlaki ideal, amaç ve değerlere sahip olduklarını gösteren davranışlarda bulunarak, ahlaki kimliği sembolleştirebilmektedir. Görüldüğü gibi ahlaki kimliğin içselleştirme ve sembolleştirme boyutlarının ahlaki davranışlar üzerindeki etkisi farklılaşabilmektedir. Ancak ahlaki kimliğin bu iki boyutunun, ahlaki olmayan davranışları engelleme konusundaki etkileri benzerdir. Yapılan çalışmalar, ahlaki kimliğin hem içselleştirme hem de sembolleştirme boyutlarının, ahlaki olmayan davranışlara engel olabileceğini göstermektedir. Özellikle zeka ve yaratıcılık gibi bilişsel becerilerin devreye girerek yönlendirebileceği psikopati gibi ahlaki olmayan davranışlar karşısında, ahlaki kimlik bir engel oluşturabilme gücüne sahiptir (Reed ve Aquino, 2003: 1282; Glenn, Koleva, Iyer, Graham ve Ditto, 2010-500-504 Winterich, Aquino, Mittal ve Swartz, 2013: 761-766; Vitell vd., 2009; Winterich, Mittal ve Aquino, 2013: 4-8; Yılmaz ve Ersoy, 2015).

Ahlaki kimlik, ahlaki davranışları teşvik etmesinden ve ahlaki olmayan davranışlara engel olmasından dolayı yabancı alan yazında psikoloji (Hardy, Bhattacharjee, Reed ve Aquino, 2010), sağlık (Doane, 2002), teknoloji (Gillett, 2006), ekonomi (Greenbaum,

Mawritz, Mayer ve Priesemuth, 2013), etik (Jeong ve Han, 2013), spor (Kavussanu, Willoughby ve Ring, 2012), din (Maclean, Walker ve Matsuba, 2004), sosyoloji (Nasir ve Kirshner, 2003) ve eğitim (Spiecker ve Stetuel, 1996) gibi birçok alanın araştırma konusu haline gelmiştir. Ancak, Türkçe alan yazında, bu konuda nitel görüşmelerle verilerin toplandığı Onat Kocabıyık ve Kulaksızoğlu'nun (2014) çalışması dışında herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bunun nedenlerinden birinin, Türkçe alan yazında, ahlaki kimliği ölçme konusunda kullanılabilecek herhangi bir nicel ölçme aracının bulunmaması olduğu düşünülmektedir. Bu durum da sadece yabancı alan yazında yer alan ahlaki kimlikle ilgili çalışmalarla yetinilmesine neden olmaktadır. Oysa kültürel ve ahlaki açıdan diğer toplumlardan farklılaşabilecek Türkiye'deki tüm sosyo-ahlaki meselelerin ya da ahlaki olan ve olmayan davranışların sadece yabancı alan yazından elde edilen çalışma bulgularıyla açıklanmaya çalışılmasının bir sınırlılık olduğu düşünülmektedir. Bu durum aynı zamanda, Türkiye'de ahlaki kimlikle ilgili yeni ve diğer çalışmaları teşvik edici çalışmaların yapılmasını da zorlaştırmaktadır. Bu yüzden, bu çalışmada, yine yabancı alan yazında birçok çalışmada kullanılmış olan ve ahlaki kimliği içselleştirme ve sembolleştirme olmak üzere iki temel boyutta inceleyen Ahlaki Kimlik Ölçeği'nin (AKÖ) (Aquino ve Reed, 2002) Türkçeye uyarlanması hedeflenmiştir.

I. Yöntem

Bu çalışma, bir ölçek uyarlama çalışmasıdır. AKÖ'nün Türkçeye uyarlandığı ve elde edilen Türkçe formun geçerlik ve güvenilirlik çalışmasının yapıldığı bu araştırmanın çalışma grubu, veri toplama araçları ve uyarlama süreci aşağıda açıklanmıştır.

A) Çalışma Grubu

Bu çalışmada, Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesinde öğrenim gören farklı katılımcı gruplarıyla çalışılmıştır. AKÖ'nün Türkçe formunun orijinal formula dilsel açıdan eşdeğer olup olmadığını anlamak için İngilizce Öğretmenliği Anabilim Dalında öğrenim gören 63 kişilik bir öğretmen adayı grubuyla çalışılmıştır. AKÖ'nün, Etik Davranışı Değerlendirme Ölçeği (EDDÖ) ile uyum geçerliğini belirlemek için ise Sınıf Öğretmenliği Anabilim Dalında öğrenim gören 81 kişilik başka bir gruba çalışılmıştır. AKÖ'ye ilişkin Açıklayıcı Faktör Analizi (AFA) yapmak için pedagojik formasyon eğitimi alan farklı branşlardaki 194 öğretmen adayından oluşan bir gruba çalışılmıştır. AKÖ'nün test-tekrar test güvenilirliğini belirlemek için 44 sınıf öğretmeni adayından oluşan bir gruptan elde edilen verilere başvurulmuştur. Ayrıca, AFA'da kullanılan veriler üzerinden iç tutarlılık katsayısı belirleme, test yarılama yöntemlerine başvurulmuş ve madde analizleri gerçekleştirilmiştir. Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA) için ise yine pedagojik formasyon eğitimi alan

ve AFA için gerçekleştirilen uygulamaya katılmamış 187 öğretmen adayıyla çalışılmıştır. Faktör analizi çalışmalarında çalışma grubu büyüklüğünün en az 100 kişiden oluşması ve madde sayısının beş ya da on katı kadar olması gerektiği gibi ölçütler (Bryman ve Cramer, 2001; Ferguson ve Cox 1993; akt. İlhan ve Çetin, 2013) dikkate alındığında, bu çalışmada AFA ve DFA için ulaşılan katılımcı sayısının yeterli olduğu söylenebilir.

B) Veri Toplama Araçları

Bu çalışmada Türkçeye uyarlanmaya çalışılan AKÖ ve bu ölçeğin uyum geçerliği hakkında yorum yapabilmek için EDDÖ kullanılmıştır.

Aquino ve Reed (2002) tarafından geliştirilen AKÖ'nün geliştirilme aşamasında ilk olarak, tümevarımsal bir yaklaşımla, birçok insanın ahlaki bireylerin özellikleri olarak düşündükleri bir dizi özellik belirlenmeye çalışılmıştır. Bu amaçla yürütülen süreç sonunda, bu özelliklerin, *duyarlı, şefkatli, adil, arkadaş canlısı, cömert, yardımsever, çalışkan, dürüst ve kibar olma* özellikleri olduğu belirlenmiştir. Bundan sonraki aşamada ise, bu özelliklerin kimlik açısından önemini değerlendirmeye yönelik bir ölçek geliştirilmiştir. Bu ölçek geliştirilirken yedi madde etnik kimliği ölçen bir ölçekten uyarlanmıştır. Altı madde ise, bir bireyin ahlaki kimliğini sosyal açıdan sembolize edebileceği davranışların listelenmesiyle elde edilmiştir. 13 maddelik bir madde havuzu oluşturulduktan sonra, Delaware, Florida ve Morehouse Üniversitelerinde eğitim gören 363 öğrenciden elde edilen verilerle AFA yapılmıştır. AFA sonucunda 11 madde ölçek kapsamında tutulmuştur. Bu maddelerden 6'sı, katılımcıların kendilerine sunulan dokuz kişisel özelliği, kendi eylemleri aracılığıyla ne derecede yansıttığını belirlemeye yöneliktir ve Sembolleştirme alt ölçeğini oluşturmaktadır. 5'i ise katılımcıların benlik algıları açısından kendilerine verilen dokuz özelliğin ne kadar önemli olduğunu puanlamalarına yöneliktir ve İçselleştirme alt ölçeğini oluşturmaktadır. Sembolleştirme alt ölçeği için ölçüm güvenirliliği .77; İçselleştirme alt ölçeği için ise .71'dir. AFA ile elde edilen yapının, DFA ile doğrulanıp doğrulanmadığını tespit etmek için Delaware üniversitesinden mezun olup, Amerika Birleşik Devletleri'nin farklı yerlerinde yaşayan 347 kişiden, kullanışlı veriler elde edilmiştir. DFA sonuçlarından yola çıkılarak, Sembolleştirme alt ölçeğinde yer alan maddelerden birinin çıkarılması gerektiğine karar verilmiştir. Böylece DFA uyum indeksleri istenen düzeye ulaşmış ve AKÖ, beşer maddeden oluşan İçselleştirme ve Sembolleştirme adlı iki alt ölçekten oluşan bir yapıya ulaşmıştır.

AKÖ'nün uyum geçerliğini test etmek için kullanılan EDDÖ ise Kapıkıran (2007) tarafından Türkçeye uyarlanmıştır. Bu ölçek, Kişisel Ahlaki Karakter ve Sözel Ahlaki Girişkenlik olmak üzere iki

faktörden oluşmaktadır. Kişisel Ahlaki Karakter faktörü, ölçekte yer alan 9 maddeyi; Sözel Ahlaki Girişkenlik faktörü ise ölçekte yer alan 6 maddeyi kapsamaktadır. Aynı zamanda bu iki alt ölçekte yer alan maddelerin tamamı, etik davranışı değerlendirebilmektedir. EDDÖ ile bu çalışma kapsamında yapılan ölçümlerin güvenilirliği, Kişisel Ahlaki Karakter faktörü için .70; Sözel Ahlaki Girişkenlik faktörü için ise .71'dir.

C) Uyarılama Süreci

AKÖ'nün Türkçe formunun geçerlik ve güvenilirlik çalışmasını yapabilmek için, ilk olarak AKÖ'yü geliştiren araştırmacılardan gerekli izinler alınmıştır. Daha sonra AKÖ'de yer alan maddeler, üç farklı uzman tarafından ayrı ayrı Türkçeye çevrilmiştir. Bu üç uzmana ait çeviriler karşılaştırılmış ve araştırmacılar tarafından en uygun bulunan ifadelerle, AKÖ'nün Türkçe formunun taslak hali oluşturulmuştur. Bu form oluşturulurken birebir çeviri yapmaktansa, maddelerin Türkçedeki en iyi karşılığının ifade edilmesine dikkat edilmiştir. Daha sonra, AKÖ'nün Türkçe formuna ilişkin bu taslak, geçerlik ve güvenilirlik çalışması için uygulamaya konmuştur. Ölçeğin dilsel açıdan geçerliğini (dilsel eşdeğerliğini) belirlemek için İngilizce Öğretmenliği eğitimi alan katılımcılardan, ölçeğin hem Türkçe hem de orijinal formlarını yanıtlamaları istenmiş ve elde edilen verilerle İngilizce ve Türkçe formlarda yer alan ifadeler arasındaki korelasyon değerleri hesaplanmıştır. AKÖ'nün Türkçe formunun dilsel açıdan, orijinal formuyla eşdeğer olduğu anlaşıldıktan sonra ölçeğin yapı geçerliği hakkında yorum yapabilmek adına, AFA'ya başvurulmuştur. AFA sonucunda, orijinal formda olduğu gibi iki alt ölçekli bir yapıya ulaşılmıştır. Bu yapı aynı zamanda DFA ile doğrulanmış, böylece AKÖ'nün Türkçe formunun yapı geçerliğine sahip olduğu anlaşılmıştır. Bu yapının ilgili başka bir yapıyla uyumunu test etmek amacıyla EDDÖ kullanılmıştır ve AKÖ'nün alt ölçekleri ile EDDÖ'nün alt ölçekleri arasındaki korelasyon değerleri sınınanarak, AKÖ'nün uyum geçerliği hakkında fikir sahibi olunmuştur. AKÖ ile ilgili güvenilirlik çalışmaları açısından ise öncelikle test-tekrar test yöntemine başvurulmuştur. Bunun için aynı gruba ikişer hafta ara ile iki ayrı uygulama yapılmış ve bu iki uygulamadan elde edilen veriler arasındaki korelasyon değerleri hesaplanmıştır. Yapılan ölçümlerin güvenilirliğine ilişkin ise iç tutarlılık katsayısı belirleme ve test yarılama yöntemlerinden faydalanılmıştır. Son olarak AKÖ'de yer alan maddelerin ayırt edicilik özelliğine sahip olup olmadığını anlamak amacıyla Düzeltilmiş Madde Toplam Korelasyonları (DMTK) belirlenmiş ve alt ölçekler düzeyinde, % 27 oranında en yüksek ve en düşük puanları alan gruplara yönelik Bağımsız Gruplar için t-testi gerçekleştirilmiştir.

II. Bulgular ve Yorumlar

AKÖ'nün Türkçe Formuna ait dilsel eşdeğerlik, uyum geçerliği, yapı geçerliği, ölçüm güvenirliliği ve madde analizi çalışmalarına ilişkin bulgular aşağıda sunulmuştur.

A) Dilsel Eşdeğerlik

AKÖ'nün Türkçe formunun, AKÖ'nün orijinal formuyla dilsel açıdan eşdeğer olup olmadığını anlayabilmek için bu ölçekte yer alan alt ölçeklerle maddelerin, Türkçe ve İngilizce formlardaki karşılıkları arasındaki korelasyon değerlerine bakılmıştır. Elde edilen bulgulara göre İçselleştirme alt ölçeğinden elde edilen puanların ortalama değerleri için bu korelasyon değeri .99 ($p<.001$, $n=63$); Sembolleştirme alt ölçeğinde elde edilen puanların ortalama değerleri için ise .98'dir. ($p<.001$, $n=63$). AKÖ'nün Türkçe ve İngilizce formlarında yer alan maddeler ile bu maddelerin İngilizce ve Türkçe karşılıkları arasındaki korelasyon değerleri, Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1: AKÖ'de Yer Alan Maddelerin Dilsel Eşdeğerliğine İlişkin Korelasyon Değerleri

Aşağıda listelenen ifadeler bir bireyi tanımlayabilecek bazı özelliklerdir:

Duyarlı, şefkatli, adil, arkadaş canlısı, cömert, yardımsever, çalışkan, dürüst, kibar

Bu özelliklere sahip olan insan, siz olabilirsiniz ya da bir başkası olabilir. Bir an için, bu özelliklere sahip bir insanı zihninizde canlandırınız. Bu insanın nasıl düşüneceğini, nasıl hissedeceğini ve nasıl davranışlar sergileyeceğini hayal ediniz. Bu insanın nasıl biri olacağına ilişkin belirgin bir imge oluşturabiliyorsanız, aşağıdaki soruları cevaplayınız.

M	Form	Maddeler	r
M1	Türkçe	Bu özelliklere sahip bir insan olmak bana kendimi iyi hissettirirdi.	.99*
	İngilizce	<i>It would make me feel good to be a person who has these characteristics.</i>	
M2	Türkçe	Bu özelliklere sahip biri olmak, kimliğimin önemli bir parçasıdır.	.99*
	İngilizce	<i>Being someone who has these characteristics is an important part of who I am.</i>	
M3	Türkçe	Sıklıkla, bu özelliklere sahip biri olduğumu gösteren kıyafetler giyerim.	.93*
	İngilizce	<i>I often wear clothes that identify me as having these characteristics.</i>	
M4	Türkçe	Bu özelliklere sahip olan biri olsaydım utanç duyardım.	.90*
	İngilizce	<i>I would be ashamed to be a person who had</i>	

M5	Türkçe	<i>these characteristics.</i> Boş zamanlarımda yaptığım şeyler (örn. hobiler), açık bir biçimde bu özelliklere sahip biri olduğumu gösterir.	.93*
	İngilizce	<i>The types of things I do in my spare time (e.g., hobbies) clearly identify me as having these characteristics.</i>	
M6	Türkçe	Okuduğum kitap ve dergi türleri, beni bu özelliklere sahip biri olarak yansıtır.	.92*
	İngilizce	<i>The kinds of books and magazines that I read identify me as having these characteristics.</i>	
M7	Türkçe	Bu özelliklere sahip biri olmak, benim için aslında önemli değildir.	.91*
	İngilizce	<i>Having these characteristics is not really important to me.</i>	
M8	Türkçe	Belirli kurumlardaki üyeliklerim, bu özelliklere sahip biri olduğumu diğer insanlara gösterir.	.97*
	İngilizce	<i>The fact that I have these characteristics is communicated to others by my membership in certain organizations.</i>	
M9	Türkçe	Bu özelliklere sahip biri olduğumu, diğer insanlara gösterecek etkinliklere aktif olarak katılırım.	.98*
	İngilizce	<i>I am actively involved in activities that communicate to others that I have these characteristics.</i>	
M10	Türkçe	Bu özelliklere sahip biri olmayı çok arzularım.	.92*
	İngilizce	<i>I strongly desire to have these characteristics.</i>	

* $p < .001$

Tablo 1’de yer alan korelasyon değerlerine göre, AKÖ’nün İçselleştirme alt ölçeğinde yer alan maddelerin (1, 2, 4, 7 ve 10. maddeler) dilsel açıdan eşdeğer olup olmadıklarına ilişkin korelasyon değerleri, .90 ile .99 arasında değişmektedir. Sembolleştirme alt ölçeğinde yer alan maddeler (3, 5, 6, 8 ve 9. maddeler) için ise bu değerler, .92 ile .98 arasındadır. Büyüköztürk’ün (2010) korelasyon değerlerine ilişkin yorumlarından yola çıkarak, bu değerlerin, yüksek düzeyde dilsel eşdeğerliğin göstergeleri olduğunu söyleyebiliriz.

B) Açımlayıcı Faktör Analizi (AFA)

AKÖ’nün yapı geçerliğini test etmek amacıyla ilk gerçekleştirilen uygulamalardan biri AFA’dır. AFA’ya ilişkin elde

edilen bulgular, Akbulut (2010), Büyüköztürk (2010) ve Seçer'in (2013) AFA'ya ilişkin açıklamalarından yola çıkılarak yorumlanmıştır. Uygulanan AFA sonucu elde edilen KMO değeri .77; Bartlett Sphericity Testi sonucu ise 595.636 ($p<.001$, $sd=45$) olarak tespit edilmiştir. KMO değerinin .70 üzerinde olması ve Bartlett Sphericity testinin anlamlı çıkması toplanan verilerin faktör analizi için uygun olduğunu göstermektedir. AKÖ'de yer alan maddelere ilişkin faktör yükleri Tablo 2'de gösterilmiştir.

Tablo 2: AKÖ'de Yer Alan Maddelere İlişkin Faktör Yükleri

Madde	İçselleştirme	Sembolleştirme	AVO
M1	.850	.214	% 35.68
M2	.823	.253	
M10	.757	.261	
M7	-.621	-.315	
M4	-.471	-.157	
M8	.128	.825	% 17.54
M9	.131	.821	
M5	.430	.659	
M6	.368	.636	
M3	.309	.628	
Toplam			

Tablo 2'de gösterilen ve Temel bileşenler yöntemi ve oblik döndürme sonucunda elde edilen sonuçlara göre AKÖ'nün Türkçe formu, orijinal formunda olduğu gibi iki faktörlü bir yapı gösterebilmekte ve bu haliyle toplam varyansın % 53.22'sini açıklayabilmektedir. Bu oran açıklanan varyans oranı, açıklanamayan varyans oranından (% 46.78) fazla olduğu için iki faktörlü bir ölçek için yeterli kabul edilebilmektedir. AKÖ'nün İçselleştirme alt ölçeğinde yer alan maddelerin faktör yükleri, .47 ile .85 arasında değişmektedir ve bu alt ölçek toplam varyansın % 35.68'ini açıklayabilmektedir. Sembolleştirme alt ölçeğinde yer alan maddelerin faktör yükleri ise .63 ile .83 arasında değişmektedir ve bu alt ölçek de toplam varyansın % 17.54'ünü açıklayabilmektedir. AKÖ'nün alt ölçeklerinde yer alan maddelerin ilgili oldukları alt ölçekler altındaki faktör yüklerinin .45 ve üzerinde olması, ölçekte yer alan tüm maddelerin aynı şekilde ölçekte bırakılması için gerekli ölçütü karşılamaktadır. Ölçekte yer alan maddelerin ilgili oldukları alt ölçek altındaki faktör yükleri ile diğer alt ölçekte yer alan faktör yükleri arasında .10'dan daha büyük farklar bulunmaktadır. Bu bulgu, ölçekte yer alan hiçbir maddenin binişik olmadığı anlamına

gelmektedir ve ölçekte yer alan hiçbir maddenin ölçekten çıkarılmaması için gerekli bir diğer ölçütü karşılamaktadır.

C) Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA)

AKÖ'nün orijinal formunda yer alan ve AFA'dan elde edilen sonuçlarla da desteklenen iki faktörlü yapının Türkçe formda doğrulanıp doğrulanmayacağını test etmek amacıyla DFA'ya başvurulmuştur. DFA sonucunda elde edilen AKÖ'de yer alan maddelere ilişkin *t* değerleri Tablo 3'te verilmiştir.

Tablo 3: AKÖ'de Yer Alan Maddelere İlişkin *t* Değerleri

İçselleştirme Ölçeği	Alt	<i>t</i>	Sembolleştirme Ölçeği	Alt	<i>t</i>
M1		10,02	M3		6.84
M2		8.95	M5		8.13
M4		6.17	M6		7.74
M7		6.06	M8		6.61
M10		6.98	M9		6.13

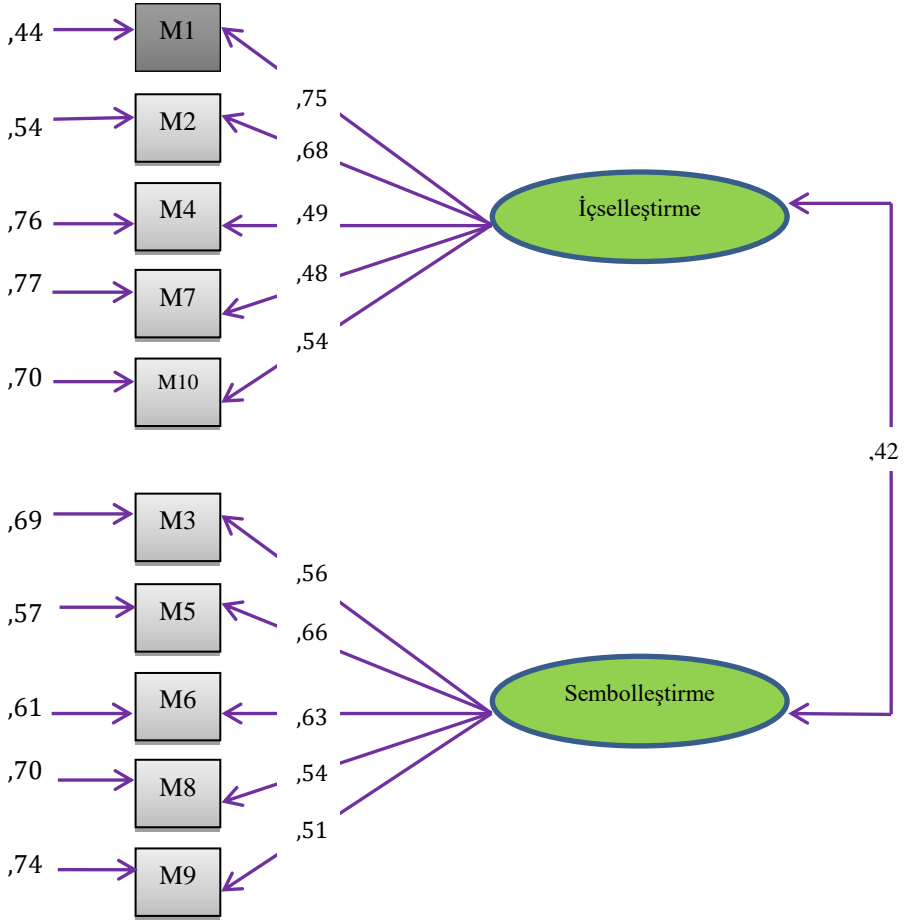
Tablo 3'te de görüldüğü gibi AKÖ'nün hem İçselleştirme hem de Sembolleştirme boyutunda yer alan maddelerin *t* değerlerinin tamamı, 2.56'nın üzerindedir. Bu bulgu, ölçekte yer alan tüm maddelerin ilgili oldukları örtük değişken tarafından anlamlı biçimde yordandığını göstermektedir. Bu durum, bir modelin doğrulanması için gerekli; ancak yeterli değildir. Bir modelin bir bütün olarak kabul edilebilir olması için uyum iyiliği istatistiklerinin de en az "iyi" düzeyde olması gerekmektedir (Şimşek, 2007). Bu anlamda başlangıç uyum değeri olarak kabul edilen uyum iyiliği istatistiği Ki-kare (kötülük uyumu testi, χ^2) testidir. Bu değer anlamlı olmaması, başka bir deyişle doğrulanmaya çalışılan modelle farklılık göstermemesi gerekmektedir (Hoyle, 1995; Sümer, 2000; akt. Çokluk, Şekercioğlu ve Büyüköztürk, 2012). Ancak bu çalışmada uygulanan χ^2 testinden elde edilen *p* değeri .032'dir. Bu değer, .05 düzeyinde anlamlı farklılık göstermesi diğer uyum indekslerinin incelenmesini gerektirmektedir. Bu çalışmada elde edilen diğer uyum indeksleri Tablo 4'te verilmiştir.

Tablo 4: AKÖ'nün Türkçe Formuna İlişkin Uyum İndeksleri

Uyum İndeksi	Değer	Açıklama
χ^2 /sd	49.59/33=1.50	Mükemmel uyum değeri
RMSEA	.052	İyi uyum değeri
CFI	.96	Mükemmel uyum değeri
NFI	.91	İyi uyum değeri

NNFI	.95	Mükemmel uyum değeri
IFI	.96	Mükemmel uyum değeri
SRMR	.057	İyi uyum değeri
PNFI	.67	İyi uyum değeri
PGFI	.57	İyi uyum değeri
GFI	.95	Mükemmel uyum değeri
AGFI	.92	Mükemmel uyum değeri

Tablo 4'te verilen uyum indekslerine göre χ^2/sd (49.59/33)=1.50 (p=.03); Karşılaştırmalı Uyum İndeksi (CFI)=.96; Normlaştırılmamış Uyum İndeksi (NNFI)=.95; Fazlalık Uyum İndeksi (IFI)=.96; İyilik Uyum İndeksi (GFI)=.95 ve Düzeltilmiş İyilik Uyum İndeksi (AGFI)=.92 değerleri mükemmel uyum gösteren değerlerdir. Yaklaşık Hataların Ortalama Kare Kökü (RMSEA)=.052; Normlaştırılmış Uyum İndeksi (NFI)=.91; Standardize Edilmiş Artık Ortalamaların Karekökü (SRMR)=.057; Sıkı Normlaştırılmış Uyum İndeksi (PNFI)=.067 ve Sıkı İyilik Uyum İndeksi (PGFI)=.57 değerleri ise iyi uyum değerlerini göstermektedir (Baumgartner ve Homburg, 1996; Browne ve Cudek, 1993; Hu ve Bentler, 1999; Marsh, Hau, Artelt, Baumert ve Peschar, 2006; Meyers, Gamst ve Guarino, 2006; Schermelleh-Engel, Moosbrugger ve Müller, 2003; Seçer, 2013). Dolayısıyla χ^2 testi açısından istenen sonuç elde edilemese de AKÖ'nün Türkçe formu ile test edilmek istenen yapının doğrulandığını söylemek mümkündür. AKÖ'nün orijinal formundaki faktör yapısının, Türkçe formunda da doğrulanıp doğrulanmadığını test etmek amacıyla uygulanan DFA sonucunda elde edilmiş ve her bir maddeye ait faktör yüklerini gösteren path diyagramı ise Şekil 1'de gösterilmiştir. Şekil 1'e göre İçselleştirme alt ölçeğinde yer alan maddelerin faktör yükleri, .48 ile .75 arasında; Sembolleştirme alt ölçeğinde yer alan maddelerin faktör yükleri ise .51 ile .66 arasındadır.

Şekil 1. AKÖ'nün Türkçe Formuna Ait Path Diyagramı

D) Uyum Geçerliği

AKÖ'nün uyum geçerliğini test etmek amacıyla, bu ölçeğin alt ölçekleriyle EDDÖ ve EDDÖ'nün alt ölçekleri arasındaki korelasyon değerleri dikkate alınmıştır. Bu çalışma için EDDÖ'nün kullanılmasının temel gerekçesi, ahlaki kimliğin, EDDÖ'nün alt ölçeklerinden biriyle ölçülmeye çalışılan kişisel ahlaki karakterin bir bileşeni olmasıdır (Berkowitz, 2002). Bir başka gerekçe ise Reynolds ve Ceranic'in (2007) de belirttiği gibi ahlaki davranışların, ahlaki kimliğin birer yansıması olmasıdır. Etik davranışların da ahlaka uygun davranışlar olduğu düşünülünce, EDDÖ ile ölçülmeye çalışılan etik davranışlarla ahlaki kimliğin boyutları arasında bazı ilişkilerin ortaya çıkması beklenmektedir. Son olarak da, EDDÖ'nün ölçmeye çalıştığı sözel ahlaki girişkenliğin ahlaki kimliğin sembolleştirilmesinin de bir yolu olabileceği düşünülmektedir. Tüm bunlardan dolayı, AKÖ'nün uyum geçerliğine sahip olup olmadığı,

daha önceden geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları yapılmış olan EDDÖ ile arasındaki korelasyon değerleriyle açıklanmaya çalışılmıştır. Bu kapsamda tespit edilen korelasyon değerleri Tablo 5'te gösterilmiştir.

Tablo 5: AKÖ'nün Uyum Geçerliğine İlişkin Korelasyon Değerleri

AKÖ	EDDÖ		N	r	p
İçselleştirme	Kişisel	Ahlaki	81	.39	.000
	Karakter				
	Sözel	Ahlaki	81	.28	.012
	Girişkenlik				
	Etik Davranış (EDDÖ)		81	.40	.000
Sembolleştirme	Kişisel	Ahlaki	81	.40	.000
	Karakter				
	Sözel	Ahlaki	81	.43	.000
	Girişkenlik				
	Etik Davranış (EDDÖ)		81	.48	.000

Tablo 5'e göre AKÖ'nün İçselleştirme alt ölçeği ile EDDÖ ve EDDÖ'nün Kişisel Ahlaki Karakter alt ölçeği arasında orta düzeyde, pozitif yönde ve anlamlı birer ilişki bulunmaktadır ($p<.001$). İçselleştirme alt ölçeği ile EDDÖ'nün Sözel Ahlaki Girişkenlik alt ölçeği arasındaysa düşük düzeyde, pozitif ve anlamlı bir ilişki bulunmaktadır ($p<.05$). AKÖ'nün Sembolleştirme alt ölçeği ile EDDÖ ve EDDÖ'nün Kişisel Ahlaki Karakter ile Sözel Ahlaki Girişkenlik alt ölçekleri arasındaysa orta düzeyde, pozitif ve anlamlı birer ilişki bulunmaktadır ($p<.001$) (Büyüköztürk, 2010).

E) Güvenirlik

AKÖ ile yapılan ölçümlerin güvenilirliğini belirlemek için test-tekrar test, iç tutarlık katsayısı belirleme ve test yarılama yöntemlerine başvurulmuştur. Bu güvenilirlik yöntemlerine ilişkin bulgular Tablo 6'da verilmiştir.

Tablo 6: AKÖ'nün Alt Ölçeklerine İlişkin Ölçüm Güvenirliği

Alt Ölçek	Test-Tekrar Test	İç Tutarlılık	Test Yarılama
İçselleştirme	.71	.77	.72
Sembolleştirme	.74	.76	.69

Tablo 6'da görüldüğü gibi AKÖ ile yapılan ölçümlerin test-tekrar test yöntemiyle elde edilmiş güvenilirlik katsayısı İçselleştirme alt ölçeği için .71 ($p=.000$, $n=44$); Sembolleştirme alt ölçeği için .74'tür ($p<.001$, $n=44$). Cronbach's alfa iç tutarlılık katsayısına ilişkin bulgular ise İçselleştirme alt ölçeği için .77; Sembolleştirme alt ölçeği

için .76'dır. Test yarılama yöntemiyle belirlenen Spearman-Brown katsayıları ise alt ölçekler için sırasıyla .72 ve .69'dur. Bu değerlerin genelinin .70 ve üzerinde olması AKÖ ile yapılan ölçümlerin güvenilir olduğunu göstermektedir. Sembolleştirme alt ölçeği için test yarılama yöntemiyle elde edilen Spearman-Brown katsayısının .70'in altında (.69) olması ise, bu alt ölçekte yer alan madde sayısının düşük (5 madde) olmasından dolayı, ölçüm güvenilirliği açısından kabul edilebilirdir (Sipahi, Yurtkoru ve Çinko, 2010).

F) Madde Analizleri

AKÖ'de yer alan maddelerin ayırt ediciliğine ilişkin yorum yapabilmek için belirlenen DMTK ve alt ölçeklere ilişkin ortalama puanları açısından en yüksek ve en düşük düzeyde bulunan % 27'lik alt ve üst grupların her bir maddeye ilişkin puanları arasında anlamlı farklılık olup olmadığını belirlemek için uygulanan Bağımsız Gruplar için t-testi sonuçları Tablo 7'de verilmiştir.

Tablo 7: Madde Analizleri

Alt ölçek	Madde	DMTK	Bağımsız Gruplar için T-Testi						
			Grup	N	X	ss.	t	sd	p
İçselleştirme	M1	.71	Alt	52	5.38	1.48	-7.85	51.00	.000
			Üst	52	7.00	.00			
	M2	.63	Alt	52	5.37	1.40	-8.42	51.00	.000
			Üst	52	7.00	.00			
	M4*	.32	Alt	52	6.37	1.12	-4.08	51.00	.000
			Üst	52	7.00	.00			
	M7*	.46	Alt	52	5.62	1.57	-6.35	51.00	.000
			Üst	52	7.00	.00			
	M10	.60	Alt	52	5.08	1.67	-8.32	51.00	.000
			Üst	52	7.00	.00			
Sembolleştirme	M3	.45	Alt	52	2.54	1.36	11.41	98.75	.000
			Üst	52	5.35	1.14			
	M5	.51	Alt	52	3.35	1.68	-9.45	82.90	.000
			Üst	52	5.90	1.00			
	M6	.47	Alt	52	3.25	1.61	11.21	71.74	.000
			Üst	52	6.00	.74			
	M8	.63	Alt	52	1.87	1.08	20.42	94.10	.000
			Üst	52	5.69	.81			
	M9	.62	Alt	52	2.23	1.08	17.97	100,04	.000
			Üst	52	5.79	.94			

*Ters puanlanmış madde

Tablo 7’de gösterilen verilere göre, İçselleştirme alt ölçeğinde yer alan maddelerin DMTK’leri .32 ile .71 arasında değişmektedir. Bu değerler Sembolleştirme alt ölçeği için .45-.63 arasındadır. İlgili değerler, AKÖ’de yer alan tüm maddelerin, ilgili oldukları alt ölçeklerle tutarlılık içerisinde olduklarının ve katılımcıları iyi derecede ayırt ettiğinin kanıtıdır (Akbulut, 2010). Madde ayırt edicilikleri hakkında yorum yapabilmenin bir başka yolu ise alt ölçeklere ilişkin ortalama puanları açısından en yüksek ve en düşük düzeyde bulunan %27’lik alt ve üst grupların her bir maddeye ilişkin puanları arasında anlamlı farklılık olup olmadığını belirlemek için uygulanan Bağımsız Gruplar için t-testi sonuçlarına bakmaktır. Bağımsız Gruplar için t-testi sonuçlarına bakıldığında, alt ölçekler açısından en yüksek puanı alan %27’lik gruba ait puanlarla en düşük puanı alan %27’lik gruba ait puanlar arasında anlamlı farklılık olduğu görülmektedir ($p<.001$). Bu durum AKÖ’de yer alan maddelerin tamamının ayırt edici birer madde olduğunun bir başka kanıtıdır (Tezbaşaran, 1997).

IV) Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Ahlaki Kimlik Ölçeği’nin (Aquino ve Reed, 2002) Türkçeye uyarlandığı bu çalışmanın sonuçları dikkate alındığında, AKÖ’nün Türkçe Formunun dilsel açıdan, orijinal formuyla eşdeğerlik gösterdiği anlaşılmaktadır. AFA ve DFA kapsamında elde edilen sonuçlar, AKÖ’nün Türkçe formunun, orijinal formda da olduğu gibi İçselleştirme ve Sembolleştirme olmak üzere iki faktörlü bir yapıya sahip olduğunu göstermektedir. Bu durum, AKÖ’nün Türkçe formunun yapısal açıdan da geçerli olduğu anlamına gelmektedir. AKÖ’nün alt ölçekleri ile EDDÖ ve EDDÖ’nün alt ölçekleri arasında yapılan korelasyon testleri ise AKÖ’ye ait İçselleştirme ve Sembolleştirme alt boyutlarının, yapı geçerliğinin yanı sıra uyum geçerliğine de sahip olduğuna işaret etmektedir. Bu çalışmada, kullanılan güvenirlilik testleri, AKÖ ile yapılan ölçümlerin güvenilir olduğuna; gerçekleştirilen madde analizleri ise AKÖ’de yer alan maddelerin bireyleri iyi derecede ayırt edebileceğine ilişkin birer kanıt olarak sunulabilmektedir.

Park ve Peterson’ın (2009) da belirttiği gibi toplum tarafından değer verilen şeyler ölçülür; ölçülen şeylere de toplum tarafından değer verilir. Ahlaki kimliğin de toplum açısından en az, aidiyetlerle şekillenen diğer kimlikler kadar önem verilen bir kimlik haline gelmesi için bu konuda Türkiye’de de oldukça çok çalışma yapılması gerektiği düşünülmektedir. Bu çalışmalar için AKÖ’nün Türkçe formunun, geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olarak kullanılabileceği söylenebilir. Bu doğrultuda, ahlaki kimliğin hangi değişkenler açısından farklılık gösterdiği araştırılabilir, çeşitli sosyo-

ahlaki sorunlarla ilişkisi incelenebilir ya da ahlaki kimliğin olumlu sosyal davranışları ne derecede yordadığı açıklanabilir.

Bu çalışmada Türkçeye uyarlanmaya çalışılan AKÖ, dilsel açıdan yapılan uyarlama çalışmalarının doğası gereği, orijinal formundaki maddelerle sınırlı tutulmuştur. Ancak, başka ölçme araçlarında da yapıldığı gibi, bu ölçme araçları da tarihsel zamanın gereklilikleri dikkate alınarak yenilenmeli ve geliştirilmelidir. Bu doğrultuda ilerleyen dönemlerde yapılabilecek çalışmalarda, AKÖ'nün Sembolleştirme boyutuna, ahlaki kimlik özelliklerinin sosyal medya ortamlarında yapılan paylaşımlar yoluyla gösterilmesine ilişkin bir madde daha eklenebilir. Ayrıca bu çalışmada uyum geçerliği kapsamında tespit edilmiş EDDÖ'nün Sözel Ahlaki Girişkenlik boyutu ile AKÖ'nün Sembolleştirme boyutu arasındaki ilişkiden yola çıkarak, AKÖ'yü geliştirmeye yönelik çalışmalarda, Sembolleştirme boyutuna ahlaki ifadeler içeren sözel ifade ya da söylemlerimize yönelik bir madde daha konulabilir.

AKÖ ile ahlaki kimlik, katılımcıların belirli ahlaki değerler açısından kendilerini içselleştirme ve sembolleştirme bağlamında değerlendirmeleriyle ölçülmektedir. Ancak ahlaki kimliğin ölçülmesinin tek yolu burada olduğu gibi doğrudan bir ölçme değildir. Ahlaki kimlik bunun dışında, gizil ve bağıl yaklaşımlarla da ölçülebilmektedir. Gizil yaklaşımda, olumlu sosyal davranışa adanmışlığın güçlü birer göstergesi olan somut göstergelerden (gönüllülük, sosyal yardım, bağışta bulunma vb.) yararlanılmaktadır. Bağıl yaklaşımda ise, katılımcılardan belirli sayıda ahlakla ilgili olan; belirli sayıda da ahlakla ilgili olmayan ancak istendik bazı özellikleri kendileri açısından puanlamaları istenmektedir. Daha sonra ise bu iki gruptaki özelliklerin ortalamaları arasındaki anlamlı fark dikkate alınarak bireylerin ahlaki kimlikleri ölçülmektedir (Shao, Aquino ve Freeman, 2008). Dolayısıyla ilerleyen dönemlerde yapılacak çalışmalarda, ahlaki kimliği gizil ve bağıl yaklaşımlarla değerlendirebilecek, ölçme araçlarının geliştirilmesine yönelik çalışmaların yapılması önerilmektedir.

Sadece on maddeyle ahlaki kimliğe ilişkin iki temel boyutu ölçüyor olabilmesinden yola çıkarak, AKÖ'nün enerji, zaman ve masraf açısından ekonomik ve kullanılabilir bir ölçme aracı olduğu söylenebilir. Ancak AKÖ'yü kullanırken dikkate alınması gereken bazı hususlar bulunmaktadır. Bunlardan ilki, AKÖ ile yapılan ölçümlerden elde edilen veriler üzerinden toplam puan alınamayacağıdır. AKÖ ile yapılan ölçümler genel olarak ahlaki kimliği değil; sadece ahlaki kimliğin içselleştirilmesini ve sembolleştirilmesini ölçmeye yöneliktir. Bunun dışında AKÖ, orijinal formunda olduğu ve uyarlama çalışmasında da kullanıldığı şekliyle yedili likert biçimde kullanılmalıdır. Yedili likert ölçek, "hiç katılmıyorum" ile "tamamen

katılıyorum” arasında derecelendirilmelidir. Ancak bu derecelendirmeler yapılırken, “hiç katılmıyorum” ile “tamamen katılıyorum” ifadelerinin arasına “kısmen katılıyorum” “kararsızım” gibi ara ifadeler eklenmemelidir. Bunun yerine, katılımcılardan maddeleri, “hiç katılmıyorum” ifadesi 1 puana, “tamamen katılıyorum” ifadesi ise 7 puana denk gelecek biçimde puanlamaları istenmelidir. Çünkü Türkçe anlam açısından en fazla beşli likert yapı için uygundur. Daha fazla sayıda seçenek yazıldığı zaman, Türkçe anlamları açısından birbirinden farklı olmayan ifadeler ortaya çıkmaktadır (Şeker ve Gençdoğan, 2006). Son olarak, AKÖ'nün İçselleştirme boyutuna ait dördüncü ve yedinci maddeler olumsuz maddelerdir. Dolayısıyla bu maddeler puanlanırken, puanlama işlemi tersten yapılmalıdır.

KAYNAKLAR

AKBULUT, Yavuz (2010), *Sosyal Bilimlerde SPSS Uygulamaları*, İdeal Kültür Yayıncılık, İstanbul.

AQUINO, Karl ve Americus REED (2002), “The Self-Importance of Moral Identity”, *Journal of Personality and Social Psychology*, C: 83, S: 6, ss. 1423-1440.

AQUINO, Karl, Dan FREEMAN, Americus REED, Vivien K. G. LIM ve Will FELPS (2009), “Testing a Social-Cognitive Model of Moral Behavior: The Interactive Influence Of Situations and Moral Identity Centrality”, *Journal of Personality and Social Psychology*, C: 97, S: 1, ss. 123-141.

AQUINO, Karl, Brent McFERRAN ve Marjorie LAVEN (2011), “Moral Identity and the Experience of Moral Elevation in response to Acts of Uncommon Goodness”, *Journal of Personality and Social Psychology*, C:100, S: 4, ss. 703-718.

AQUINO, Karl, Americus REED, Stefan THAU ve Dan FREEMAN (2007), “A Grotesque and Dark Beauty: How Moral Identity and Mechanisms of Moral Disengagement Influence Cognitive and Emotional Reactions to War”, *Journal of Experimental Social Psychology*, C: 43, ss. 385-392.

BAUMGARTNER, Hans ve Christian HOMBURG (1996), “Applications of Structural Equation Modeling in Marketing and Consumer Research: A Review”, *International Journal of Research in Marketing*, C: 13, ss. 139-161.

BAYRAM, Nuran (2010), *Yapısal Eşitlik Modellemesine Giriş: AMOS Uygulamaları*, Ezgi Kitabevi, İstanbul.

BERKOWITZ, Marvin W. (2002), “The Science of Character Education” (ed.) William Damon, *Bringing in a new era in character education* 43-63, Hoover Institution Press, Stanford, CA.

BROWNE, Michael W. ve Robert CUDECK (1993), "Alternative Ways of Assessing Model Fit", (eds.) Kenneth A. Bollen ve J. Scott Long, *Testing structural equation models* 136-162, Sage Publications, London.

BÜYÜKÖZTÜRK, Şener (2010), *Sosyal Bilimler için Veri Analizi El Kitabı*, Pegem Akademi, Ankara.

ÇOKLUK, Ömay, Güçlü ŞEKERCİOĞLU ve Şener BÜYÜKÖZTÜRK (2012), *Sosyal Bilimler için Çok Değişkenli İstatistik SPSS ve LISREL Uygulamaları*, Pegem Akademi, Ankara.

DOANE, Gweneth A. Hartrick. (2002), "Am I Still Ethical? The Socially-Mediated Process of Nurses' Moral Identity", *Nursing Ethics*, C: 9, S: 6, ss. 623-635.

GILLETT, Grant (2006), "Cyborgs and Moral Identity", *Journal of Medical Ethics*, S: 32, ss. 79-83.

GLENN, Andrea L., Spassena KOLEVA, Ravi IYER, Jesse GRAHAM ve Peter H. DITTO (2010), "Moral Identity in Psychopathy", *Judgment and Decision Making*, C:5, S: 7, ss. 497-505.

GREENBAUM, Rebecca L., Mary Bardes MAWRITZ, David M. MAYER ve Manuela PRIESEMUTH (2013), "To Act Out, To Withdraw, or To Constructively Resist? Employee Reactions to Supervisor Abuse of Customers and the Moderating Role of Employee Moral Identity", *Human Relations*, C: 0, S: 0, ss. 1-26.

HARDY, Sam A. (2006), "Identity, Reasoning, and Emotion: An Empirical Comparison of Three Sources of Moral Motivation", *Motivation and Emotion*, C: 30, S: 3, ss. 205-213.

HARDY, Sam A., Amit BHATTACHARJEE, Americus REED ve Karl AQUINO (2010), "Moral Identity and Psychological Distance: The Case of Adolescent Parental Socialization", *Journal of Adolescence*, S: 33, ss. 111-123.

HU, Li-Tze ve Peter M. BENTLER (1999), "Cutoff Criteria for Fit Indexes in Covariance Structure Analysis: Conventional Criteria Versus New Alternatives", *Structural Equation Modeling: A Multidisciplinary Journal*, C: 6, S: 1, ss. 1-55.

İLHAN, Mustafa ve Bayram ÇETİN (2013), "Örtük Zekâ Teorisi Ölçeğinin Türkçe Uyarlaması: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması", *Necatibey Eğitim Fakültesi Elektronik Fen ve Matematik Eğitimi Dergisi*, C: 7, S: 1, ss. 191-221.

JEONG, Changwoo ve Hyemin HAN (2013), "Exploring the Relationship between Virtue Ethics and Moral Identity", *Ethics & Behavior*, C: 23, S: 1, ss. 44-56.

KAPIKIRAN, Necla Acun (2007), "Üniversite Öğrencilerinde Ahlaki Davranışın Empatik Eğilim ve Kendini Ayarlama Açısından

İncelenmesi”, *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, C: 3, S: 28, ss. 33-47.

KAVUSSANU, Maria, Adrian WILLOUGHBY ve Christopher RING (2012), “Moral Identity and Emotion in Athletes”, *Journal of Sport & Exercise Psychology*, S: 34, ss. 695-714.

MACLEAN, A. Michael, Lawrence J. WALKER ve M. Kyle MATSUBA (2004), “Transcendence and the Moral Self: Identity Integration, Religion, and Moral Life” *Journal for the Scientific Study of Religion*, C: 43, S: 3, ss. 429-437.

MARSH, Herbert W., Kit-Tai HAU, Cordula ARTELT, Jurgen BAUMERT ve Jules L. PESCHAR (2006), “OECD’s Brief Self-Report Measure of Educational Psychology’s Most Useful Affective Constructs: Cross-Cultural, Psychometric Comparisons Across 25 Countries”, *International Journal of Testing*, C: 6, S: 4, ss. 311-360.

MEYERS, Lawrence S., Glenn GAMST ve Anthony J. GUARINO (2006), *Applied Multivariate Research: Design and Interpretation*, SAGE Publications, London.

NASIR, Na’ilah Suad ve Ben KIRSHNER (2003), “The Cultural Construction of Moral and Civic Identities”, *Applied Developmental Sciences*, C: 7, S: 3, 138-147.

ONAT KOCABIYIK, Oya ve Adnan KULAKSIZOĞLU (2014), “Genç Yetişkinlerin Ahlaki Kimliklerinin İncelenmesine Yönelik Nitel Bir Araştırma”, *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, C: 14, S: 3, ss. 835-858.

PARK, Nansook ve Christopher PETERSON (2009), “Character Strengths: Research and Practice”, *Journal of College & Character*, C: 10, S: 4, ss. 1-10.

REED, Americus ve Karl F. AQUINO (2003), “Moral Identity and the Expanding Circle of Moral Regard toward Out-Groups”, *Journal of Personality and Social Psychology*, C: 84, S: 6, ss. 1270-1286.

REYNOLDS, Scott J. ve Tara L. CERANIC (2007), “The Effects of Moral Judgment and Moral Identity on Moral Behavior: An Empirical Examination of the Moral Individual”, *Journal of Applied Psychology*, C: 92, S: 6, ss. 1610-1624.

SCHERMELLEH-ENGEL, Karin, Helfried MOOSBRUGGER ve Hans MÜLLER (2003), “Evaluating the Fit of Structural Equation Models: Tests of Significance and Descriptive Goodness-of-Fit Measures”, *Methods of Psychological Research Online*, C: 8, S: 2, ss. 23-74.

SEÇER, İsmail (2013). *SPSS ve LISREL ile Pratik Veri Analizi*. Anı Yayıncılık, Ankara.

SHAO, Ruodan, Karl AQUINO ve Dan FREEMAN (2008), “Beyond Moral Reasoning: A Review of Moral Identity Research and

Its Implications for Business Ethics”, *Business Ethics Quarterly*, C: 18, S: 4, ss. 513-540.

SİPAHİ, Beril, E. Serra YURTKORU ve Murat ÇİNKO (2010), *Sosyal Bilimlerde SPSS’le Veri Analizi*, Beta Basım Yayın Dağıtım, İstanbul.

SPIECKER, Ben ve Jan STETUEL (1996), "Moral Identity and Education in a Multicultural Society", *Studies in Philosophy and Education*, S: 15, ss. 159-165.

ŞEKER, Hasan ve Başaran GENÇDOĞAN (2006), *Psikolojide ve Eğitimde Ölçme Aracı Geliştirme*, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara.

ŞİMŞEK, Ömer Faruk (2007), *Yapısal Eşitlik Modellemesine Giriş: Temel İlkeler Ve LISREL Uygulamaları*, Ekinoks Yayınları, Ankara.

TEZBAŞARAN, A. Ata (1997), *Likert Tipi Ölçek Geliştirme Kılavuzu*, Türk Psikologlar Derneği, Ankara.

VITELL, Scott John, Mark N. BING, H. Kristl DAVISON, Anthony P. AMMETER, Bart L. GARNER ve Milorad M. NOVICEVIC (2009), "Religiosity and Moral Identity: The Mediating Role of Self-Control", *Journal of Business Ethics*, C: 88, ss. 601-613.

WINTERICH, Karen Page, Karl AQUINO, Vikas MITTAL ve Richard SWARTZ (2013), "When Moral Identity Symbolization Motivates Prosocial Behavior: The Role of Recognition and Moral Identity Internalization", *Journal of Applied Psychology*, C: 98, S: 5, ss. 759-770.

WINTERICH, Karen Page, Vikas MITTAL ve Karl AQUINO (2013), "When Does Recognition Increase Charitable Behavior? Towards a Moral Identity-Based Model", *Journal of Marketing*, C:77, S: 3, ss. 1-45.

YILMAZ, Ferat ve Ali ERSOY (2015), "Sınıf Öğretmeni Adaylarının Hayır Diyebilme Becerilerinin Ahlaki Anatomisinin Bileşenleri Açısından İncelenmesi", *2. Uluslararası Avrasya Eğitim Araştırmaları Kongresi*, 8-10 Haziran 2015, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.

THE VALIDITY AND RELIABILITY STUDY OF MORAL IDENTITY SCALE'S TURKISH VERSION

Extended Abstract

Problem: Moral identity is the self-concept developed in accordance with a series of moral characteristics (Aquino and Reed, 2002: 1424). Moral identity has two basic dimensions called Internalization and Symbolization. Moral schemas constructed in mind are internalized strongly as moral identity characteristics through internalization. These moral identity characteristics are reflected to others as personal behaviors through symbolization (Shao, Aquino and Freeman, 2008: 516-517). Based on these dimensions of moral identity, it can be said that perceiving one's own morality is about internalization whereas being perceived in terms of morality by others is about symbolization. Moral identity has been an interest for many researchers outside of Turkey for its role in encouraging moral behaviors and preventing immoral behaviors. But, there are few studies about moral identity in Turkish literature. It is thought that one of the reasons of this situation is that there is no instrument used to measure the moral identity in Turkish literature. For this reason, the aim of this study is to adapt Moral Identity scale (MIS) (Aquino and Reed, 2002) which is used for many researches in foreign literature into Turkish.

Method: This is an instrument adaptation study. The participants of this study are the students of Dicle University. To determine the linguistic equivalence, the data obtained from 63 teacher candidates studying English language teaching were used. To have ideas about concurrent validity, necessary data were collected from 81 students studying primary school teaching. Within the context of construct validity, data obtained from 194 teacher candidates studying at different branches were used for exploratory factor analysis (EFA) and data obtained from 187 teacher candidates studying at different branches were used for confirmatory factor analysis (CFA). To comment on test-retest reliability of MIS, data obtained from 44 primary school teacher candidates were utilized. In this study MIS and The Ethics Behavior Rating Scale (EBRS) were used to collect data. MIS has two sub-scales, Internalization and Symbolization. Each sub-scale is made up of 5 items. EBRS is composed of 15 items and two sub-scales that are Personal Moral Character and Verbal Moral Assertiveness.

To adapt the MIS to Turkish, these steps were followed:

- Getting permission from the researchers who developed MIS
- Preparing Turkish form of MIS with contributions of three scientists working in the field of education.
- Calculating the correlation coefficients between Turkish and English versions of MIS for linguistic equivalence.
- Revealing construct validity of MIS by conducting EFA and CFA.
- Having an idea about the concurrent validity by calculating the Pearson correlation coefficients between MIS and EBRIS.
- Obtaining data from the same group for test-retest reliability at two week intervals.
- Determining internal consistency coefficients and applying the split - half test to comment on measurement reliability
- Computing Corrected Item Total Correlations and conducting Independent Samples t-Test to have opinions about item discrimination degrees.

Findings: According to the results of this study, correlation values between Turkish and English version of Internalization sub-scales' items differs from .90 to .99. These values differ from .92 to .98 for the items of the Symbolization sub - scale. These values refer that Turkish version of MIS is equivalent in terms of lingual equivalence. Based on the results of EFA, it can be said that Turkish version of MIS has two sub-scales like the original version of the scale and it explains 53.22% of total variance. Factor loadings of the Internalization sub-scale's items are between .47 and .85. Symbolization sub-scale's items' factor loadings are between .63-.83. The results of CFA confirmed the original construct of MIS. All of the *t* values related to the items of MIS are above the 2.56. This result shows that these values are significant at the level of .01. The value obtained by dividing the chi - square by degree of freedom is 1.50. CFI (.96); NNFI (.95); IFI (.96); GFI (.95) and AGFI (.92) indices indicate perfect fit for the original construct of MIS. RMSEA (.052); NFI (.91); SRMR (.057); PNFI (.067) and PGFI (.57) indices indicate reasonable fit for the original construct of MIS. There is a positive, moderate and significant relationship between Internalization sub-

scale of MIS and EBRS ($p<.001$, $r=.40$) There is a positive, moderate and significant relationship between Internalization sub-scale of MIS and Personal Moral Character sub-scale of EBRS ($p<.001$, $r=.39$) There is a low, positive and significant relationship between Internalization sub-scale of MIS and Verbal Moral Assertiveness sub-scale of EBRS ($p<.05$, $r=.28$). There is a positive, moderate and significant relationship between Symbolization sub-scale of MIS and EBRS ($p<.001$, $r=.48$) and there is a positive, moderate and significant relationship between Symbolization sub-scale of MIS and Verbal Moral Assertiveness sub-scale of EBRS ($p<.001$, $r=.43$). A positive, moderate and significant relationship was found between Symbolization sub-scale of MIS and Personal Moral Character sub-scale of EBRS ($p<.001$, $r=.40$). The test re-test reliability coefficient is .71 ($p<.000$) for Internalization subscale and this value is .74 ($p<.001$) for Symbolization sub-scale. Cronbach's alpha internal consistency coefficients are .77 for Internalization sub-scale and .76 for Symbolization sub-scale. The Spearman-Brown coefficients calculated by split-half method are .72 and .69, respectively. These results show that all of the measurements are reliable. Corrected Item Total Correlations of the items in the sub-scales are above .30. This means that all of the items can discriminate participants remarkably.

Conclusion and Suggestions: It is suggested that considerable studies about moral identity should be carried out in Turkey to make moral identity as important as other kind of identities formed by our belongings such as ethnic identity and religious identity for society. For these studies, the Turkish version of MIS can be used as a valid and reliable instrument. In this context, it can be searched in terms of which variables moral identity differs. The relationships between moral identity and socio-moral problems or moral behaviors can be examined. We can say that there are more ways to reflect our moral characteristics to others. One of these ways is using social networks to share our thoughts, opinions, photos or videos about morality. Therefore, we suggest that an item about reflecting our morality by using social networks can be added to Symbolization subscale of MIS in future researches. On the strength of the relationship between Symbolization and Verbal Moral Assertiveness, we propose that there can also be an item about reflecting morality through daily discourses in Symbolization sub-scale. MIS is an instrument providing a direct assessment of moral identity. Apart from this instrument, moral identity can be measured by using instruments providing latent or relative assessments of moral identity. So, this kind of instruments can be developed by researchers in the future.

